

Rwanda, land van duizend heuvels

Jaarverslag stichting fADA 2016

Inhoud

	Voorwoord	3
1.	Doelstelling fADA	4
2.	Samenstelling bestuur en medewerkers	5
2.1	Het bestuur	5
2.2	Medewerkers	5
2.3	Adviseurs van de stichting	5
3.	De beleidsactiviteiten in 2016	6
3.1	De tandheelkundige zorg aan de bevolking in de opleidingskliniek in Kigali Rwanda	6
3.2	Vernieuwingen in het onderwijs in de opleidingskliniek in Kigali	7
3.3	Tandheelkundige zorg in de rural areas/het project Byumba	9
3.4	Draagvlakversterking en samenwerking	11
4.	En verder	12
	Bijlage 1:	14
	Financiële toelichting en Jaarrekening 2016	14
	Bijlage 2:	16
	Overzicht aantal behandelingen in 2016	16

Colofon

Tekst Bieke De Mol
Jaarrekening Steven Smit
Fotografie Tom van der Colk
Design Tom Koolwijk

Voorwoord

De focus van fADA ligt op het ontwikkelen van duurzame, basale tandheelkundige zorg die ook bereikbaar dient te zijn voor minder vermogenden. Daarom worden met een terugkerende regelmaat gesprekken gevoerd met de Rwandese overheid, de lokale overheid en de directie van het districtsziekenhuis in Byumba om hen van de noodzaak te doordringen. fADA blijft doorgaan met het geven van voorlichting aan overheidsinstanties en aan de lokale bevolking om de bewustwording over het belang van tandheelkundige gezondheid te vergroten.

Het project in de rurale gebieden is in 2016 uitgebreid naar de health centers op het platteland en zoals altijd hebben onze medewerkers weer talloze problemen het hoofd moeten bieden. Het is dank zijn hun onvermoeibare inzet dat fADA met trots terug kan kijken op wat er afgelopen jaar is verwezenlijkt. Met het openen van een tandheelkundig kabinet in het health center van Manyagiro en Rutare is alweer een belangrijke mijlpaal bereikt.

De dental therapists, die hun opleiding in de fADA kliniek hebben afgerond, behandelen nu patiënten op het platteland en dragen hun kennis over aan hun collega's in het districtsziekenhuis en in de health centers van het district Gicumbu.

fADA blijft onverminderd inzetten op zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van de medewerkers die worden opgeleid. Het resultaat mag er zijn; de talloze initiatieven die zij ontwikkelen om de tandheelkundige zorg te verbeteren en de bevolking bewust te maken van het belang van deze zorg zijn hartverwarmend.

De kliniek in Kigali heeft haar eerste stappen gezet naar een "center of excellence" waar dental therapists specialistisch worden opgeleid om kwalitatief goed werk af te leveren, ook onder de moeilijke omstandigheden waarin ze op het platteland moeten werken. Daarvoor zijn dit jaar een aantal innovaties in het onderwijs doorgevoerd.

Samen met de Duitse organisatie DHCR (Dental Health Care Rwanda) is het eerste "dental preventie programma" op een lagere school in Byumba uitgevoerd. Dit programma richt zich op het geven van poetsvoorlichting aan jonge kinderen.

Dit alles en nog meer kunt u in dit jaarverslag lezen. Dankzij de steun van onze donateurs in Nederland en België en het vele werk wat door de vrijwilligers van de stichting is verzet zijn deze resultaten bereikt.

Het bestuur bedankt alle donateurs en sponsors voor het vertrouwen in fADA. We willen samen met u dit belangrijke werk steeds verder uitbouwen en hopen daarbij ook in de toekomst op uw steun te kunnen rekenen.

We wensen éénieder veel leesplezier.

1. Doelstelling fADA

fADA is de afkorting van “ Fondation Aide Dentaire Afrique”. fADA is een stichting met als doel de bevordering van tandheelkundige zorg in Afrika, in het bijzonder in Rwanda. fADA wil haar doel bereiken door onder meer:

- Het verlenen van tandheelkundige hulp, vooral aan de arme bevolking.
- Het opleiden van lokale tandheelkundigen en/of diens assistenten, het verzorgen van bijscholing.
- Het geven van voorlichting aan overheid, overheidsinstanties en aan de bevolking.
- Het uitzenden van deskundigen die bij kennisoverdracht van het voorgaande van belang kunnen zijn.
- Het verrichten van alle overige handelingen die bijdragen aan het realiseren van de doelstelling, in het bijzonder het verzamelen van financiële middelen.

2. Samenstelling bestuur en medewerkers

2.1 Het bestuur

Voorzitter:

Joost Korsten, directeur/eigenaar Jeres Management & Advies, bestuurslid sinds december 2006.

Secretaris:

Bieke De Mol, organisatiecoach, producer bij Evariste producties, bestuurslid sinds december 2006.
Secretariaat en Social Media

Penningmeester:

Steven Smit, consultant, bestuurslid sinds december 2012

Leden:

Bob Blankwaardt, International Consultant, bestuurslid sinds december 2006.

Bert van Alphen, Wethouder Pijnacker/Nootdorp, bestuurslid sinds januari 2013

De bestuursleden hebben ook in 2016 geen beloning ontvangen. Hetzelfde gold voor onze vrijwilligers, die met grote inzet verschillende taken op zich hebben genomen.

Het bestuur heeft in 2016 vier maal vergaderd.

Los daarvan was er in verband met hun verantwoordelijkheden regelmatig contact tussen bestuursleden en overige vrijwilligers, tussen bestuursleden onderling. De bestuursvergaderingen werden door de secretaris en de voorzitter samen voorbereid.

2.2 Medewerkers

fADA kan beschikken over een aantal medewerkers die voor de uitvoering van de werkzaamheden zowel in Rwanda als in Nederland onmisbaar zijn.

Beleid en trainingen tandheelkunde

Tom van der Colk, tandarts en acupuncturist, ontwikkeld het tandheelkundig beleid in Rwanda en verzorgt jaarlijks ter plekke de opleiding van de dental therapists.

Hij onderhoudt de contacten met het Nederlands Tandheelkundig Netwerk en ondersteunt Bob Blankwaardt bij het ontwikkelen en schrijven van projectplannen en rapportages.

Beleid P.R.

Sanne Vermaas en Tommy Koolwijk verzorgen de redactie en vormgeving van de nieuwsbrief en ondersteunen Bieke De Mol bij het actualiseren van de website.

Tommy Koolwijk is de webmaster van fADA
Bieke De Mol schrijft de nieuwsbrief en verzorgt de berichtgeving op facebook.

Apparatuur en overige technische zaken

Luc Ooms verzorgt en onderhoudt de apparatuur in Rwanda. Hij wordt voor zijn werkzaamheden bijgestaan door Roland Vet en zijn zoon Lucas.

Office

Yvonne Krijbolder ondersteunt het bestuur bij de financiële administratie, verzorgt de betalingen in overleg met de penningmeester.

Donateursbestand

Paul Eden houdt het donateursbestand bij.

2.3 Adviseurs van de stichting

Wim van Palenstein Helderman, hoogleraar emeritus Universiteit Nijmegen

Jo Frencken, hoogleraar tandheelkunde, Universiteit Nijmegen

Michiel Eijkman, hoogleraar emeritus tandheelkunde

3. De beleidsactiviteiten in 2016

3.1 De tandheelkundige zorg aan de bevolking in de opleidingskliniek in Kigali Rwanda

Onder het zelfstandig beheer van de Rwandese "Association Aide Dentaire Afrique" is de kliniek in Kigali elk jaar in volle bedrijf. Naast de zorg voor de minder bedeelden komen er ook steeds meer betalende patiënten. Sinds de oprichting zijn meer dan 25.000 patiënten behandeld.

In Rwanda heeft de organisatie ADA een officiële status. Association A.D.A. is de officiële beheerder van de fADA-kliniek in de hoofdstad Kigali.

3.1.1 Team van medewerkers in Kigali

Met in totaal dertien medewerkers in de kliniek zelf en voor huishoudelijke hulp, tuinonderhoud en bewaking drie personen in dienst, voorziet fADA deze gezinnen en hun familie van een inkomen. De kliniek wordt geleid door een Rwandese chef de clinique; Longin Rudasingwa. Alle medewerkers zijn Rwandezers. Ze zijn zeer betrokken bij hun werk en ontwikkelen zelfstandig activiteiten die er toe bijdragen om in Rwanda een goede tandheelkundige zorg te realiseren. Het is een plezier om met hen te werken; ze steken elkaar aan met hun enthousiasme en leergierigheid.

3.1.2 De patiëntenzorg in Kigali

Algemeen

In 2016 werden 13.356 behandelingen uitgevoerd waarvan de meeste patiënten tussen 15 en 45 jaar oud zijn. We zien een tendens dat steeds meer ouders ook met hun jongste kinderen naar de kliniek komen. Een overzicht van het aantal uitgevoerde behandelingen en de verdeling ervan over de verschillende leeftijdscategorieën vind u in bijlage 2.

De tandheelkundige zorg die in de kliniek geboden wordt is in de eerste plaats pijnbehandeling, hetzij ten gevolge van ontsteking, hetzij ten gevolge van een trauma (ongevallen). De zorg die hiervoor wordt geboden is er op gericht om de ontsteking/ beschadiging zo effectief mogelijk te behandelen, zonder gebruik te maken van antibiotica.

Het grootste deel (circa 70%) van het patiëntenbestand van de opleidingskliniek in Kigali zijn betalende patiënten. In de laatste jaren is deze groep toegenomen, omdat:

- De fADA-kliniek een goede naam heeft op grond van de kwaliteit van de behandelingen.
- De kliniek contracten heeft met de belangrijkste Rwandese zorgverzekeraars.
- De betalende patiënten worden gestimuleerd om voor regelmatige controle terug te komen.
- Vanwege de contacten met de Rwandese overheid, ziekenhuizen en andere instellingen, evenals het

contact met de Nederlandse ambassade in Kigali, waardoor patiënten de weg naar de kliniek vinden.

De overige 30% van de patiënten, is afkomstig uit het arme deel van de Rwandese bevolking. Voor het behandelen van diegenen die tandheelkundige zorg niet kunnen bekostigen is er een structurele samenwerking met het weeshuis van SOS Kinderdorff en met OVC Rwanda (orphans and vulnerable children).

Er is samenwerking met de Rwandese organisatie FARG die getraumatiseerden van de genocide ondersteunt. Ook vanuit het ziekenhuis van Kinyinya (voormalig ziekenhuis van Médecins sans Frontières) worden armlastige patiënten doorverwezen naar de fADA kliniek.

Orthodontie en tandtechniek

In 2015 is gestart met een eigen tandtechnisch laboratorium in de opleidingskliniek en zijn de werkzaamheden hiervoor in 2016 verder uitgebreid. Pierre Nkundimfura heeft in 2015 de oude keuken van de kliniek ingericht als tandheelkundig laboratorium. Er is een groot aanrechtblad voor het uitgieten van gebitsmodellen, een trilapparaat en een gipstrimmer aanwezig. Daarnaast op een werktafel een gasbrander, een techniekmotor en de benodigde tangen en instrumenten. In 2016 zijn de werkzaamheden verder uitgebreid en een aantal verbeteringen in het laboratorium aangebracht.

Wat willen we met de tandtechniek?

Om een orthodontische behandeling bij kinderen uit te kunnen voeren, is een beugel noodzakelijk. De kwaliteit van de beugel moet goed zijn om precies in de mond te laten passen. Als de pasvorm niet voldoende is, krijgt het kind pijn of ontstoken tandvlees.

In de afgelopen jaren is gebleken dat de kwaliteit van het tandtechnische werk in Rwanda onvoldoende is. Pierre heeft stage gelopen bij de tandtechnicus in de hoofdstad waarmee fADA al lang samen werkt. Vervolgens heeft Pierre zich veel kennis via internet eigen gemaakt. Voor het eind van het jaar was een training door een Nederlandse tandarts en tandtechnicus voorzien, deze is vanwege drukke werkzaamheden van de trainers verplaatst naar het voorjaar van 2017.

In de kliniek zelf worden nu de alginaatafdrukken gemaakt bij patiënten die orthodontisch behandeld moeten worden. Op de gebitsmodellen van gips worden de beugels gemaakt. Tom van der Colk moest oude kennis en vaardigheden opdiepen uit zijn eigen opleiding. Toch is het gelukt om beugels in het eigen laboratorium te vervaardigen en de kwaliteit ervan is prima. Nu lopen verschillende kinderen met originele fADA-beugels rond om hun tanden recht te zetten.

Pierre aan het werk in het tandtechnisch laboratorium

Gunstig bijeffect: in het eigen laboratorium kunnen ook kunststof prothesen ter vervanging van één of twee tanden gemaakt worden en zelfs nog meer dan dat. Verder hebben de werkzaamheden voor het inrichten van een vierde behandelkamer in 2016 een vervolg gekregen.

3.2 Vernieuwingen in het onderwijs in de opleidingskliniek in Kigali

De opleiding van de dental therapists in de kliniek in Kigali duurt onverminderd voort. Ook de "continuïng professional development" voor de afgestudeerde dental therapists van het Kigali Health Institute (KHC) werd in 2016 doorgezet aangezien het vermeerderen van kennis de meest effectieve en duurzame manier is om een goede tandheelkundige zorg te realiseren. Het fADA bestuur heeft besloten om de opleidingskliniek in de hoofdstad om te vormen tot "clinic of excellence": speciaal als kenniscentrum voor het platteland, waar de omstandigheden zo veel moeilijker zijn. Daar komen de patiënten met ernstige pijnklachten en grote ontstekingen, terwijl de behandelapparatuur basaal is.

3.2.1 Innovatie in de opzet van het onderwijs.

Door de uitbreiding van de werkzaamheden van fADA/ADA naar het platteland in het district Byumba werd een vernieuwde opzet van het onderwijs noodzakelijk. Gezien het verschil in de complexiteit van de behandelingen en de omstandigheden waaronder gewerkt moet worden werd het onderwijs onderverdeeld in drie niveaus. Deze niveaus behelzen respectievelijk het onderwijs voor de behandelingen in de opleidingskliniek van fADA/ADA in Kigali, voor de tandheelkundige zorg in het districtsziekenhuis van Byumba en voor de behandelingen in de "health centers" op het platteland. De modules waaruit deze

opleidingen bestaan zijn verschillend van inhoud. Daarnaast is er voor een aantal medewerkers in de ADA kliniek een opleiding als supervisor gestart. Het ontwikkelen van onderwijsmodules voor het maken van de prothesen in het tandtechnisch laboratorium wordt een volgende stap.

Kort overzicht van onderwijskundige activiteiten door fADA in Rwanda:

- In 2016 heeft Pierre de 3-jarige "stage de perfection" voor de ADA kliniek afgerond.
- In 2016 is Vincent gestart met de "stage de perfection" voor de ADA kliniek.
- In het districtsziekenhuis van Byumba volgen Odile, Therese en Eric hun opleiding toegespitst op de rol van de tandheelkundige afdeling in het district.
- Voor het werk in het Health Center van Manyagiro volgt Pascal een opleiding en voor het Health Center in Rutare zijn dat Placide en Pierre. Deze opleiding is aangepast aan de basale omstandigheden waarin op het platteland gewerkt moet worden.
- Longin, Richard, Alphonse en Pierre zijn in opleiding als supervisor voor het districtsziekenhuis en de Health Centers.
- Tom van der Colk heeft in 2016 drie CPD trainingen verzorgt voor dental therapists die in andere ziekenhuizen en health centers werkzaam zijn. De trainingen werden door 50 belangstellenden of meer bezocht.
- Tom van der Colk is uitgenodigd als lecturer of honour aan de nieuw opgezette universitaire tandheelkunde opleiding in Rwanda en is één van de internationale sprekers op de 2e wetenschappelijke tandheelkunde conferentie, die door de Rwandese tandartsorganisatie wordt gehouden.

In 2016 is Tom weer officieel ingeschreven als tandarts en opleider voor postacademisch onderwijs. Door voortgezette training en supervisie en door het aantrekken van nieuw personeel, is in de afgelopen periode de kwaliteit van de zorg vooral toegenomen op het gebied van hygiëne, verdoving, diagnostiek en de behandelingen zelf.

3.2.2 Education permanente en E-learning

Zoals elk jaar heeft de opleider van fADA ook in 2016 het onderwijs verzorgt om de kwaliteit te verhogen, met name op het gebied van de diagnostiek, de interpretatie van röntgenfoto's, de keuze van het juiste materiaal voor de specifieke situatie, de techniek van diverse behandelingen, de casusbesprekingen en de evaluatie van behandelingen, de orthodontie behandelingen en de communicatie met en de bejegening van patiënten. De evaluatie van behandelingen die in het verleden zijn gedaan en de casusbesprekingen vormen een belangrijk onderdeel van de "education permanente". Er is vooral aandacht voor het leren van eigen behandelingen door het stellen van vragen : bv. wat is het resultaat van een wortelkanaalbehandeling na vijf jaar, hoe ziet een vulling er uit na vijf jaar? Eventuele missers in diagnostiek, indicatiestelling, behandelplanning en uitvoering worden opgespoord en besproken met de behandelaar. Tijdens de theoretische lessen op zaterdag worden de meest interessante casussen besproken.

Met het opzetten van een e-learning groep voor de medewerkers in de A.D.A. kliniek is inmiddels de stap gezet naar de meest innovatieve vorm van onderwijs geven. Aangezien Tom als opleider een beperkte tijd in Rwanda aanwezig is leek het niet meer dan handig om de dental therapists gedurende het gehele jaar de mogelijkheid te geven om de problemen die ze in de praktijk tegen komen voor te leggen aan de opleider en hun vragen te stellen. Er wordt dan ook enthousiast gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. In de toekomst zal de e-learning groep worden uitgebreid met de medewerkers van de Health Centers en het district.

3.2.3 het orthodontie-onderwijs

De orthodontie behandelingen voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar is en terugkerend onderdeel van de opleiding voor de vaste staf. In deze cursus gaat het om zogenaamde functionele afwijkingen -- dat zijn problemen met de stand van de tanden die aanleiding geven tot onherstelbare schade aan het gebit van een kind. Het gaat dus niet om esthetische afwijkingen, maar om gebrek aan ruimte voor tanden en kiezen in de kaken van het kind.

In de fADA kliniek komen de meeste kinderen met pijn tengevolge van gaatjes (cariës). Maar als tanden te dicht

op elkaar staan, kunnen de tussenuitruimtes niet schoon gehouden worden en ontstaan er later met zekerheid problemen: gaatjes of tandvleesontstekingen. Sommige kinderen hebben tanden, die zo ver naar voren uitsteken dat ze afbreken als het kind zou struikelen en vallen. Gelukkig kan ook daar met eenvoudige orthodontie iets aan gedaan worden.

Daarom is het belangrijk om niet alleen de pijnklacht, maar ook de stand van tanden en kiezen in het behandelplan te betrekken. Op basis van het studieboek over orthodontische problemen bij kinderen wordt een 30-tal kinderen in de kliniek behandeld met uitneembare beugels. Diagnostiek staat ook bij orthodontie op de eerste plaats: hoe en of tanden gereguleerd kunnen worden hangt sterk af van de leeftijd en de ontwikkelingsfase van het kind.

3.2.4 communiceren met de patiënt

Een behandeling bestaat in feite uit drie onderdelen: de diagnose, de indicatiestelling en de behandeling an sich. Daarbij is een goede relatie en communicatie met de patiënt noodzakelijk, zodat deze geen belangrijke informatie die essentieel is voor de diagnostiek achter houdt. Verder is een goede communicatie noodzakelijk voor de indicatiestelling: als er gediagnosticeerd is komt vervolgens de vraag welke behandeling optimaal is en (financieel) haalbaar voor de patiënt. Tijdens de behandeling zelf hebben de medewerking en gedrag van de patiënt zelf veel invloed op de kwaliteit van het behandelresultaat en de prognose van de behandeling. Om dit te bereiken is een open cultuur in het team van groot belang. Die cultuur maakt het mogelijk om anderen te consulteren bij de geringste twijfel, de diagnoses gezamenlijk te bespreken en bij moeilijkheden tijdens de behandeling andere medewerkers om advies te vragen. Dit aspect van de zorg krijgt blijvend aandacht tijdens de opleiding en de training aan de stoel.

3.2.5 werken met vier handen

Tandheelkunde is werk van precisie in een klein en moeilijk werkterrein. Het eerste doel is dan ook de behandeling technisch optimaal uit te voeren waarbij in eerste instantie aan snelheid of efficiëntie nog niet wordt gedacht. Als de capaciteit beperkt is, en er in de wachtkamer meer patiënten zitten dan men aan kan, is het logisch om aan efficiency te denken. Er kan sneller gewerkt worden als de assistente meewerkt tijdens de behandeling. Voor de patiënt is dat ook prettig, want minder lang stil liggen met de mond wijd open. Om de efficiency te vergroten, is 'four handed dentistry' uitgevonden. Om de samenwerking tussen tandarts en assistente aan de stoel optimaal uit te voeren heeft deze laatste kennis en inzicht nodig in de procedure van de behandeling. Werken met vier handen verhoogt niet alleen de snelheid van de behandeling, maar ook de kwaliteit: de tandarts kan beter zien.

Four handed dentistry: werken met vier handen

Efficiency past niet direct in de Afrikaanse cultuur. Bovendien is men niet gewend om met vier handen te werken. Men is gewend om de assistente een seintje te geven als er wat moet gebeuren. De opleider van fADA is in 2016 verder gegaan met deze nieuwe werkwijze voor te bereiden, en hij is zelf ook benieuwd of dit gaat lukken. Om dit beleid uit te kunnen rollen is er in eerste instantie een andere sterilisatiekamer nodig in de kliniek. De werkzaamheden voor een nieuwe sterilisatie zijn dit jaar gestart.

De wachttijden voor patiënten in de fADA kliniek zijn nu vaak onaangenaam lang, terwijl de staf van de kliniek gewend is geraakt aan werkdagen van 8.30 tot 20.00 uur. Het is zowel voor patiënten als voor medewerkers van belang om die werkdagen korter te maken. 'Four handed dentistry' kan een grote verbetering betekenen en daar wordt aan gewerkt.

3.3 Tandheelkundige zorg in de rural areas/het project Byumba

Nadat vele hobbels zijn genomen bij de verbouwing en de inrichting van de tandheelkundige kliniek in het districtshospitaal en de nieuwe kliniek in bedrijf is kon de aandacht worden verlegd naar de Health Centers op het platteland. Dit jaar is dan ook een mijlpaal bereikt met het inrichten van twee Health Centers m.n. in Manyagiro en Rutare. Longin Rudasingwa begeleidt en superviseert de noodzakelijke verbouwing en de inrichting van de tandheelkundige afdeling in het Districtsziekenhuis en de Health Centers.

3.3.1 het districtshospitaal in Byumba

De nieuwe kliniek in het districtshospitaal in Buymba is zodanig ingericht, dat het wetenschappelijke hygiëneprotocol efficiënt nageleefd kan worden. Het is

de enige afdeling van het districtshospitaal waar dit zo is. Voor de handhaving van de hygiëne en het correcte onderhoud van het kostbare instrumentarium is de inzet van extra assistentes noodzakelijk. De financiële situatie laat de inzet van extra assistentes echter nog niet toe. De gevolgde werkwijze stuit op weerstand bij mensen die het altijd 'anders' hebben gedaan en bij mensen van andere afdelingen die de inspanningen binnen de tandheelkunde kliniek als overdreven bestempelen. De tandheelkundige afdeling van het hospitaal heeft door zijn frisse witte inrichting de bijnaam "the white house" gekregen.

Omdat schrijven in Rwanda meer status verleend zijn de twee dental therapists, die al meer dan 5 jaar bij het districtshospitaal in dienst zijn, gewend zich op de uitgebreide administratie te storten. Hierdoor besteedden ze minder tijd aan het behandelen van patiënten. Er was een gebrek aan empathie voor patiënten met pijn, maar ook voor patiënten die onverrichter zake soms urenlang naar huis moesten lopen of uit wanhoop besloten om in de wachtkamer te overnachten omdat de voettocht terug te zwaar was.

Langzaam verandert de houding van de medewerkers op het platteland omdat de medewerkers en de chef de clinique uit Kigali ingezet worden als rolmodel voor de medewerkers in het districtshospitaal. Hun bejegening van patiënten, hun betrokkenheid en inzet op het werk en de efficiënte organisatie brengen een nieuw elan in de tandheelkundige afdeling.

Pascal krijgt in Manyagiro les in anesthesie van Tom van der Colk

Het project voorziet, met de capaciteitsuitbreiding van het behandelend personeel, eveneens in een capaciteitsvergroting m.b.t. de behandelruimtes van twee naar vier stoelen, die nodig zijn om de dental clinic te kunnen laten functioneren:

- als verwijzingskliniek voor de aan het programma deelnemende gezondheidscentra, en
- als trainingscentrum voor dental therapists die in de basisklinieken in die gezondheidscentra gaan werken.

Naast de al twee al aanwezige behandelruimtes in de kliniek die door fADA zijn verbouwd en zijn ingericht is de dienst dit jaar uitgebreid met twee nieuwe behandelkamers speciaal voor de opleiding: de apparatuur komt volgend jaar. Helaas zijn in het DH twee röntgenapparaten doorgebrand en onherstelbaar beschadigd, ten gevolge van de instabiliteit in de elektriciteit. Ook in dit jaar zijn alweer de nodige technische werkzaamheden in Byumba uitgevoerd. De steeds terugkerende mankementen aan de behandelstoelen en andere apparatuur zorgen steeds voor veel overlast en vertraging in de behandelplanning.

Eric Habineza is in 2016 als derde DT in dienst van het ziekenhuis komen. Het aantrekken van Eric Habineza wordt gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor het effectief opvoeren van de fysieke behandelcapaciteit in de ziekenhuiskliniek, om te kunnen dienen als verwijzingskliniek voor de 24 gezondheidscentra in het district en als trainingscentrum.

De training van de twee aanwezige dental therapists vanuit de A.D.A. kliniek onder wekelijkse supervisie van Longin Rudasingwa, chef de clinique in Kigali wordt voortgezet.

Tot onze verrassing kregen we van de dental therapists van het Districtshospitaal bericht dat ze gestart zijn met het maandelijks verzorgen van een voorlichtings- programma op de lokale radiozender. Luisteraars kunnen daar vragen stellen over alles wat de tandheelkundige zorg aangaat. Er zijn telkens twee medewerkers aanwezig om de vragen te beantwoorden. Een mooi voorbeeld van initiatieven die de medewerkers zelfstandig ontplooiën!

3.3.2 Manyagiro en Rutare

Op 5 juli 2016 werd de basis tandheelkunde kliniek in het Health Center van Manyagiro geopend. De omstandigheden zijn basaal: er is geen leidingwater en de elektriciteit is instabiel. Er is een niet-elektrische veldstoel geplaatst en er is instrumentarium aanwezig voor 15 patiënten per dag. De operatielamp wordt later geïnstalleerd want de muren zijn niet stevig genoeg voor de normale bevestiging. Pascal: de dental therapist die er tewerk wordt gesteld wordt al snel overspoeld door patiënten. Het laat weer zien dat de nood op het platteland zeer hoog is. Doch met deze grote toeloop kan Pascal zijn werk niet meer alleen aan. Fada moet aan de slag om een oplossing te vinden voor dit probleem. Dat is nog niet zo eenvoudig aangezien de Health Centers op het platteland over weinig financiële middelen beschikken. Maar nood breekt wet. Ook in het Health Center van Rutare is een basis tandheelkunde kliniek ingericht. De twee dental therapists van Rutare, Placide en Pierre, krijgen continue begeleiding van de fADA staf. Ze werken met veel inzet, zijn leergierig en niet bang om moeilijke behandelingen te verrichten.

3.3.3 Een dental preventieprogramma in het district.

Op een lagere school in Byumba vindt, in samenwerking met de Duitse DHCR, het eerste preventie programma (DPP) voor schoolkinderen in dit district plaats, Samen met Rwandese dental therapists en tandartsen van de DHCR, heeft FADA een programma ontwikkeld om te zorgen dat kinderen van 8/9 jaar dagelijks op school hun tanden poetsen. De leraren worden gestimuleerd en getraind om consequent en structureel aandacht te geven aan tandheelkundige preventie. Daarvoor krijgt elk kind een eigen tandenborstel en beker die altijd in de klas blijft. Zo kan de leraar zorgen dat de kinderen dagelijks hun tandenpoetsen. De dental therapists, die verbonden zijn aan een Health Centre, blijven contact houden met de scholen waar het programma is ingevoerd. Zij geven maandelijks informatie over tandheelkundige preventie, ondersteunen de leraren en stimuleren aandacht voor preventie en regelmatig tandarts bezoek.

Een zeer belangrijk aspect van het preventieprogramma is het voorkomen van cariës door regelmatige duidelijke informatie en praktische oefening en dagelijks gebruik van tandenborstels en tandpasta. Schoolkinderen zijn de voornaamste doelgroep voor het preventie programma omdat aandacht voor tandenpoetsen en preventie op jonge leeftijd de basis is voor een gezond gebit voor de rest van je leven. De betrokken schoolkinderen die een DPP volgen worden jaarlijks onderzocht op hun tandheelkundige gezondheid. Deze screening vormt ook de basis voor het wetenschappelijk onderbouwen van het programma.

3.4 Draagvlakversterking en samenwerking

De opleidingskliniek van fADA in Rwanda staat niet op zichzelf. In de afgelopen jaren heeft de kliniek zich ontwikkeld tot een gerenommeerd Rwandees instituut waar tandheelkundige behandelingen op hoog niveau staan en waar onderwijs in moderne technieken wordt gegeven. De kwaliteit van de kliniek wordt erkend door het Rwandese ministerie van volksgezondheid. Het is dit ministerie wat gevraagd heeft om een tandheelkundige kliniek en opleiding in het districtsziekenhuis te Byumba op te zetten en de Health Centers in het district te ondersteunen. Omdat de tandheelkundige activiteiten van fADA niet meer alleen in de "eigen" kliniek maar ook in het district Gicumbi plaats vinden, zijn de contacten met Rwandese organisaties en instanties steeds belangrijker geworden.

De belangrijke relaties van fADA in Rwanda zijn:

- Het Rwandese ministerie van volksgezondheid
- De Rwandese organisatie van tandartsen in Rwanda
- De Rwandese organisatie van dental therapists
- De directie van het districtsziekenhuis te Byumba
- De overheid van het district Gicumbi
- Het Rwandese ministerie van Immigration
- De directie van Bralirwa in Kigali
- De Duitse organisatie "Dental Health Care Rwanda"
- De Nederlandse ambassade in Kigali
- De Dental School in Kigali
- Harvard/Maryland universiteit: Dr Thomas

Belangrijke relaties van fADA in Nederland zijn:

- HAF Heineken Africa Foundation
- Cordaid
- De Rwandese ambassade in Nederland
- De Radboud Universiteit te Nijmegen
- DHIN (Dental Health International Netherlands)
- DTV Delftse Tandarts Vereniging

4. En verder

Fada heeft in de loop van 2015 de gedachte ontwikkeld om de kliniek in Kigali uit te bouwen tot een “center of excellence” waar dental therapists en tandartsen ervaring op kunnen doen met de moderne methoden van behandelen en zich door middel van trainingen verder kunnen bekwamen in het verlenen van goede tandheelkundige zorg onder verschillende omstandigheden. Een ambitieuze doelstelling waar we in 2016 flink de schouders onder hebben gezet. De eerste activiteiten hiervoor zijn in dit jaarverslag terug te lezen onder “vernieuwingen in het onderwijs”. Ook de komende jaren zal deze ontwikkeling volop onze aandacht vragen.

De lopende activiteiten van fADA zullen zoals elke jaar weer doorgang vinden:

- Education permanente voor de opgeleide tandheelkundigen in de opleidingskliniek in Kigali.
- Opleiden van de nieuwe aangenomen dental therapists die in de plattelandsklinieken of elders te werk gesteld kunnen worden.
- Verder ontwikkelen van een op de strategie van het WHOCC gebaseerd curriculum speciaal toegespitst op de situatie op het platteland van Rwanda.
- Opleiden van stoelassistentes
- Het verder uitvoeren van het project voor het districtshospitaal in Byumba en de ondersteuning van de Health Centers op het platteland in het district Gicumbi
- Financiële ondersteuning voor behandelingen van de minder bedeelden onder de bevolking.
- Uitzenden van de tandarts/opleider naar Kigali
- Uitzenden van een vrijwilliger voor onderhoud en installatie van de apparatuur
- Uitzenden van de projectleider die de gevraagde rapportages voor het project schrijft en verantwoordelijk is voor monitoring en evaluatie.
- Continue aandacht voor de inbedding en afstemming van de genoemde activiteiten in het systeem van de gezondheidszorg in Rwanda.
- Fondsenwerving in en buiten Nederland.

Financieel overzicht en Jaarrekening 2016

Financiële toelichting en Jaarrekening 2016

De cijfers van de jaarrekening 2016 zijn door het bestuur van FADA op 31 januari 2017 vastgesteld.

Baten

Totaal is er in 2016 €84.302 aan baten ontvangen. De belangrijkste donatie is van de Heineken Africa Foundation (€75.500)

Van de particuliere donateurs, waarvan een groot deel ons jaarlijks steunt, is er €5.495 ontvangen. Juiste deze trouwe donateurs zijn we dank verschuldigd.

Daarnaast hebben meerdere grote en kleine organisaties bijgedragen aan dit resultaat.

Lasten

In 2016 bedroegen de totale lasten €86.492. Hiervan gaat 98% naar de projecten.

Wederom is het meeste is uitgegeven ten behoeve van het project in Gicumbi (€78.750). de belangrijkste posten hieronder zijn die voor opleiding (€29.762), de proeject organisatie te Rwanda (€11,079) en de inrichting van de Health Centres in het district Gicumbi (€16.595).

Het hele jaar door worden er opleidingen gegeven aan dental therapist door de specialisten van opleidingkliniek Kigali (ADA). Deze activiteit wordt gegeven naast de dagelijkse werkzaamheden van de kliniek; het behandelen van patiënten. De FADA dekt een deel van de extra kosten die dit met zich meebrengt (€6.456).

FADA streeft naar zo laag mogelijke overheadkosten. FADA heeft een onbezoldigd bestuur. Het kantoor van fADA bevindt zich aan huis bij de secretaris. Daardoor worden de interne kosten zo laag mogelijk gehouden. Van de uitgaven is in 2016 1,5 % uitgegeven aan de eigen organisatie.

Exploitatieresultaat

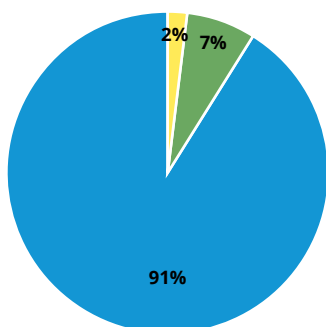
Het resultaat over 2016 is €2.189 negatief en wordt gedekt uit de algemene reserves.

Naast een post algemene reserve op de balans zijn er twee geormerkte reserves, die voor het project te Gicumbi en een kleinere post voor de opleiding "prothese techniek".

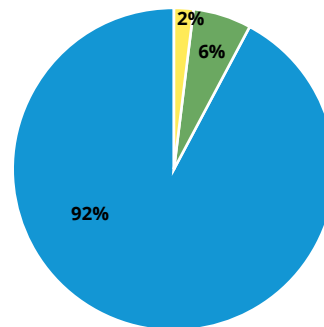
Dankzij onze donateurs en de constante inzet voor fondswerving is de Fada een financieel gezonde organisatie.

Resultaat	2016	2015
Inkomsten		
Donaties	€83.595	€131.156
Rente	€707	€213
Totaal inkomsten	€84.302	€131.729
Uitgaven		
Intern		
Bankkosten	€64	€440
Bureaunkosten	€233	€753
PR	€80	€1.113
Reiskosten	€909	
Subtotaal	€1.286	€2.306
Opleidingen	€187	€312
Instrumentarium en verbruiksmaterialen	€2.253	€4.820
Verbruiksmaterialen voor opleiding		€1.928
Algemene projectkosten	€4.016	
Subtotaal	€6.456	€7.059
Project Gicumbi		
Opleiding	€29.762	€30.152
Capaciteit uitbreiding DT	€9.284	€7.357
Specialisten ondersteuning	€7.987	€5.414
Management ADA	€11.595	€17.647
Inrichting en aanschaf instrumentarium	€19.595	€38.831
Projectkosten	€4.042	€4.915
Subtotaal	€78.750	€104.317
Totaal uitgaven	€86.492	€113.683
Resultaat	-€2.189	€18.046

Uitgaven 2016 in %
96% gaat naar projecten

Uitgaven 2015 in %
96% gaat naar projecten

■ intern ■ opleiding kliniek Kigali ■ project Gicumbi

Overzicht aantal behandelingen in 2016

Aantal patiënten

	Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Totaal
0-6 jaar	94	50	75	67	54	97	123	79	56	51	41	87	874
7-15 jaar	255	189	102	218	107	174	147	212	144	205	141	237	2131
16-29 jaar	374	375	347	246	211	462	327	248	312	248	230	300	3680
30-44 jaar	411	187	424	421	172	464	382	444	333	288	259	326	4111
> 45 jaar	178	151	226	255	147	315	229	207	324	187	186	155	2560
Totaal	1312	952	1174	1207	691	1512	1208	1190	1169	979	857	1105	13356

Contact

Stichting fada
Suezkade 134
2517cc Den Haag
T 06 25 02 46 51
@ info@fada.nl
I www.fada.nl

Bank: ING bank
Iban: NL07 INGB 0003394215
Bic: ingb nl2a

Kamer van Koophandel: 41184125
Rsin: 009678438

Stichting fada heeft de anbi status.